

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/130/2001

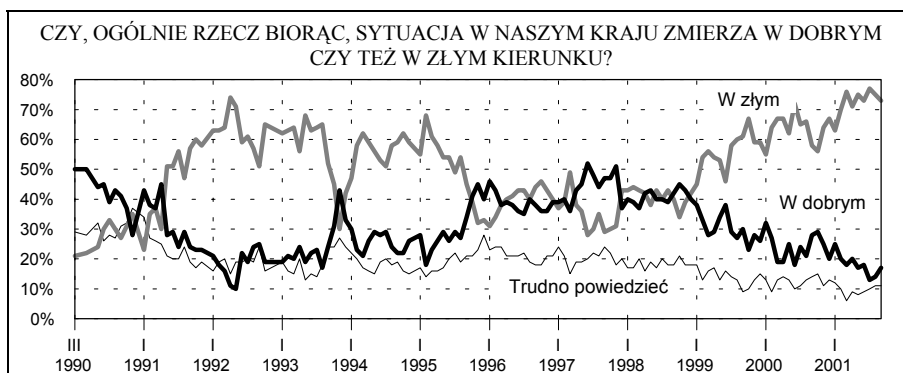
NASTROJE SPOŁECZNE PRZED WYBORAMI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Na tydzień przed wyborami niemal trzy czwarte Polaków (73%) uważało, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku, a jedna szósta (17%) była przeciwnego zdania. W porównaniu z sierpniem minimalnie poprawiły się opinie na ten temat (3-punktowy wzrost odsetka ocen pozytywnych oraz 2-punktowy spadek negatywnych).

- Nieco zmalał krytycyzm w ocenie sytuacji politycznej - w połowie września ponad połowa badanych (52%, spadek o 4 punkty) oceniała ją negatywnie, a tylko 6% pozytywnie. W porównaniu z wynikami sprzed dwóch miesięcy spadek krytycyzmu w tej dziedzinie jest znacznie większy (o 12 punktów).
- Od czerwca br. utrzymują się bardzo złe oceny sytuacji gospodarczej kraju (70% opinii krytycznych, tylko 4% pozytywnych). Poprawiła się ocena kondycji zakładów pracy respondentów (7-punktowy wzrost odsetka ocen pozytywnych oraz 8-punktowy spadek negatywnych). Niemal co trzeci respondent aktywny zawodowo (31%) określał sytuację swojego zakładu pracy jako dobrą, tyle samo (31%) oceniało ją jako złą. Nie zmieniła się liczba osób mających poczucie zagrożenia utratą pracy (40% zatrudnionych).
- Pogorszyły się opinie o warunkach materialnych gospodarstw domowych (4-punktowy spadek odsetka ocen pozytywnych oraz 5-punktowy wzrost negatywnych). We wrześniu niemal dwie piąte badanych (38%) uznawało je za złe, prawie połowa (47%) - za przeciętne, a ponad jedna siódma (15%) określała je jako dobre. Od sześciu lat nie notowaliśmy tak małej liczby osób zadowolonych ze swoich warunków materialnych.
- Przewidywania na najbliższy rok nieco się poprawiły, jednak dominowała opinia, że zarówno w sferze życia publicznego, jak i w sytuacji respondentów (ich miejsc pracy oraz warunków życiowych rodzin) w ciągu najbliższego roku nic się nie zmieni.

Wyniki wrześniowego sondażu¹ odzwierciedlają stan nastrojów społecznych na tydzień przed wyborami parlamentarnymi. Badanie realizowaliśmy bezpośrednio po atakach terrorystycznych na Nowy Jork i Waszyngton - wydarzenie to mogło spowodować, że Polacy spojrzeli na sytuację w kraju z innej perspektywy². Ostatnie tygodnie poprzedzające sondaż obfitowały również w ważne wydarzenia krajowe związane z kryzysem finansów publicznych (zmiany kadrowe na najwyższych stanowiskach w Ministerstwie Finansów, dyskusje na temat skutków „dziury budżetowej” dla państwa i obywateli, zawetowanie przez prezydenta ustawy o dodatku dla rodzin wielodzietnych)³. Wszystkie te sprawy, a także związane z wyborami nadzieje i obawy zapewne zaważyły na wrześniowych nastrojach społecznych.

OCENY

W porównaniu z sierpniem odnotowaliśmy niewielką, na granicy błędu statystycznego, poprawę oceny rozwoju sytuacji w kraju (3-punktowy wzrost odsetka opinii pozytywnych oraz 2-punktowy spadek negatywnych). Na tydzień przed wyborami niemal trzy czwarte Polaków (73%) uważało, że sytuacja w naszym kraju zmierza w złym kierunku, a jedna szóstka (17%) była przeciwnego zdania. Zatem negatywne oceny rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce niemal pięciokrotnie przeważały nad pozytywnymi.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (136) przeprowadzono w dniach 13-16 września 2001 roku na liczącej 1225 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Czy Polsce zagraża terroryzm?”, wrzesień 2001.

³ Zob. komunikat CBOS „Opinie o «dziurze budżetowej»”, wrzesień 2001.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
W dobrym	28	29	25	20	25	20	18	20	17	18	13	14	17
W złym	58	56	64	67	63	70	76	71	75	73	77	75	73
Trudno powiedzieć	14	15	11	13	12	10	6	9	8	9	10	11	11

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych przeważały negatywne oceny bieżącej sytuacji w kraju. Krytyczne opinie szczególnie często wyrażali ludzie znajdujący się w najgorszej sytuacji materialnej (mający najniższe dochody i niezadowoleni z własnych warunków materialnych). Wśród grup aktywnych zawodowo najbardziej krytyczni okazali się rolnicy i pracownicy umysłowi niższego szczebla, a wśród biernych zawodowo - bezrobotni. Natomiast im lepiej badani oceniali warunki materialne swoich gospodarstw domowych, tym częściej wyrażali pozytywne opinie o bieżącej sytuacji w kraju, np. co czwarta osoba zadowolona z własnych warunków materialnych twierdziła, że sytuacja w Polsce zmierza w dobrym kierunku. Zdecydowanie najlepiej oceniali ją jednak uczniowie i studenci (32% ocen pozytywnych). Zwracają uwagę różnice pokoleniowe między osobami najmłodszymi (od 18 do 24 roku życia) - wyróżniającymi się pozytywną oceną kierunku rozwoju sytuacji w kraju - a badanymi w średnim wieku (od 45 do 54 lat), których opinie na ten temat były najbardziej krytyczne.

Na tydzień przed wyborami po raz pierwszy nie odnotowaliśmy systematycznego związku między poziomem wykształcenia ankietowanych a oceną sytuacji w kraju (zob. tabele aneksowe).

Omawiane opinie wiążą się także z poglądami politycznymi i sympatiami partyjnymi respondentów. Przed wrześniowymi wyborami sytuację w kraju najlepiej oceniali badani identyfikujący się z prawicą, najgorzej zaś - respondenci o poglądach lewicowych.

Tabela 2

Poglądy polityczne	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*							
	dobry				zły			
	VI	VII	VIII	IX	VI	VII	VIII	IX
	w procentach							
Lewica	12	8	9	15	82	84	86	80
Centrum	19	13	12	17	74	79	75	72
Prawica	33	20	27	24	54	68	63	65
Nieokreślone	14	14	8	12	75	73	74	70
* Pominięto „trudno powiedzieć”.								

Spośród elektoratów głównych sił politycznych wyróżniają się z jednej strony wyborcy PO, którzy w połowie września wyjątkowo dobrze oceniali sytuację w kraju, z drugiej zaś - wyborcy Samoobrony, wyrażający szczególnie krytyczne opinie na ten temat. Warto również zwrócić uwagę, że wysoki odsetek zwolenników PiS nie miał wyrobionego zdania w tej sprawie.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju		
	dobry	zły	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD-UP	16	79	5
PSL	19	79	2
Platforma Obywatelska	40	49	11
Prawo i Sprawiedliwość	17	60	23
Samoobrona*	1	84	15
Niezdecydowani na kogo głosować	17	68	15
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	13	76	11
W tabeli nie uwzględniono potencjalnych wyborców AWSP, UW i LPR z powodu zbyt małej ich liczby.			
* Zwolennicy Samoobrony liczą 41 osób.			

W sondażu zapytaliśmy ankietowanych, na które z ugrupowań lub koalicji wyborczych będą głosować 23 września.

Nieco mniej krytycznie niż w sierpniu postrzegana była sytuacja polityczna - ponad połowa badanych (52%, spadek o 4 punkty) oceniała ją negatywnie, a tylko 6% pozytywnie. Spadek krytycyzmu w tej dziedzinie okazuje się jednak znacznie większy w porównaniu z wynikami sprzed dwóch miesięcy (o 12 punktów).

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– dobra	9	10	7	5	10	6	5	6	5	5	4	5	6
– ani dobra, ani zła	38	38	37	35	36	33	32	38	33	32	24	30	32
– zła	43	42	46	51	43	51	53	47	54	54	64	56	52
Trudno powiedzieć	11	10	10	9	11	10	11	9	8	9	8	10	10

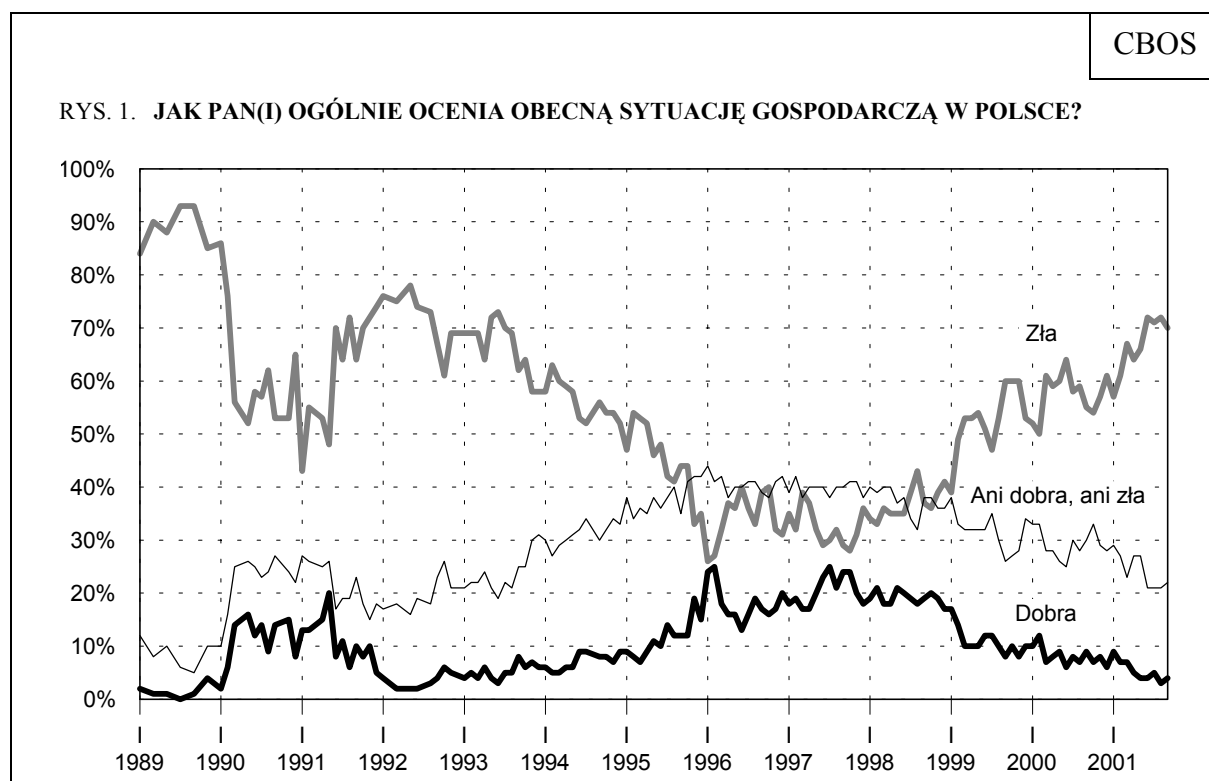
Wprawdzie we wszystkich grupach społeczno-demograficznych znaczna część badanych oceniała sytuację polityczną przed wyborami jako przeciętną, jednak w każdym przypadku opinie negatywne przeważały nad pozytywnymi. Szczególnie krytyczne były oceny rolników, a także osób najgorzej sytuowanych i niezadowolonych z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych. Negatywne opinie znacznie częściej niż inni wyrażali badani o poglądach lewicowych. Również w tej sprawie widoczne są różnice pokoleniowe między osobami najmłodszymi (od 18 do 24 roku życia), wyróżniającymi się pozytywnym spojrzeniem na sytuację polityczną w kraju, a badanymi w średnim wieku (od 45 do 54 lat), których oceny były najbardziej krytyczne.

Od czerwca br. utrzymują się negatywne opinie o sytuacji gospodarczej kraju. Przed wrześniowymi wyborami zdecydowana większość ankietowanych (70%) określała stan gospodarki jako zły, a jedynie 4% oceniało go pozytywnie.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– dobra	9	7	8	6	9	7	7	5	4	4	5	3	4
– ani dobra, ani zła	30	33	29	28	29	27	23	27	27	21	21	21	22
– zła	55	54	57	61	57	61	67	64	66	72	71	72	70
Trudno powiedzieć	6	6	6	5	4	5	3	4	3	3	3	4	4

Z analizy trendu wynika, że od końca 1998 roku opinie na temat gospodarki pogarszały się systematycznie, choć z wahaniami, a w czerwcu br. społeczny krytycyzm osiągnął rekordowo wysoki poziom (nienotowany od 1993 roku), który utrzymuje się nadal.

Na tydzień przed wyborami we wszystkich grupach społeczno-demograficznych zdecydowanie przeważały negatywne opinie o sytuacji gospodarczej w kraju. Wiąże się to z oceną warunków materialnych gospodarstw domowych - im gorsza ta ocena, tym częstsze krytyczne opinie o stanie gospodarki.

Warto podkreślić także różnice pokoleniowe między osobami najmłodszymi (od 18 do 24 roku życia), wyróżniającymi się pozytywnym spojrzeniem na sytuację gospodarczą w kraju, a badanymi w średnim wieku (od 45 do 54 lat), których opinie w tej sprawie były najbardziej krytyczne.

KONDYCJA ZAKŁADÓW PRACY I GOSPODARSTW DOMOWYCH RESPONDENTÓW

W ciągu miesiąca poprzedzającego sondaż poprawiła się ocena kondycji zakładów pracy respondentów (7-punktowy wzrost odsetka opinii pozytywnych oraz 8-punktowy spadek negatywnych). W połowie września niespełna jedna trzecia ogółu respondentów aktywnych zawodowo (31%) określała kondycję swojego zakładu pracy jako dobrą i tyle samo (31%) oceniało, że jest ona zła.

Tabela 6

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	531	526	522	522	487	518	510	496	499	483	480	464	571
– dobra	31	30	32	31	32	33	28	29	28	24	26	24	31
– ani dobra, ani zła	32	32	31	31	28	28	30	31	31	34	31	35	35
– zła	34	36	32	36	38	37	39	34	38	40	41	39	31
Trudno powiedzieć	4	2	5	2	2	2	3	7	3	2	2	2	3
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– dobra	28	31	30	25	29	29	25	30	26	27	28	26	35
– ani dobra, ani zła	33	24	30	32	29	28	34	32	32	33	35	33	35
– zła	35	43	37	40	40	41	40	31	40	39	34	41	29
Trudno powiedzieć	5	2	3	3	1	1	2	7	2	1	2	1	2
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	38	36	43	37	42	39	37	36	34	24	31	28	28
– ani dobra, ani zła	42	30	25	31	31	27	28	32	28	40	24	40	42
– zła	19	33	26	32	27	33	34	26	37	35	43	30	29
Trudno powiedzieć	2	1	6	0	1	1	0	6	1	1	1	2	1
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	38	37	38	44	36	42	34	33	35	29	34	28	41
– ani dobra, ani zła	32	43	36	34	28	31	29	32	36	32	31	39	40
– zła	27	19	22	21	34	25	33	28	25	36	32	33	16
Trudno powiedzieć	4	1	4	1	2	2	4	7	3	3	3	0	3
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	7	2	6	7	15	4	4	7	6	0	0	3	5
– ani dobra, ani zła	18	26	29	21	18	16	25	24	26	33	27	28	15
– zła	75	71	61	71	62	77	71	64	65	67	73	66	74
Trudno powiedzieć	0	0	5	2	4	3	0	5	2	0	0	3	6

Opinie o sytuacji miejsc pracy respondentów są zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, do którego należą poszczególne zakłady. W połowie września najlepsze oceny wystawiały osoby zatrudnione w sektorze prywatnym poza rolnictwem - w tej grupie opinie pozytywne (41%) były znacznie częstsze niż negatywne (16%). W porównaniu z pomiarem z sierpnia widoczna jest także znaczna ich poprawa (13-punktowy wzrost odsetka ocen pozytywnych oraz 17-punktowy spadek negatywnych). Podobne tendencje, choć słabsze, odnotowujemy w ocenach pracowników instytucji państwowych i publicznych. Nie zmieniły się natomiast opinie na temat sytuacji w spółkach o własności mieszanej, prywatnej i państwowej. Niezmiennie najbardziej krytyczne były oceny rolników indywidualnych, które od sierpnia jeszcze się pogorszyły.

W stosunku do poprzedniego pomiaru w zasadzie nie zmieniła się liczba osób mających poczucie zagrożenia utratą pracy. Na tydzień przed wyborami była ona jednak niższa niż w maju i czerwcu br. Z perspektywy ostatnich pięciu miesięcy widać więc u osób aktywnych zawodowo (w tym także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin) powolny, lecz systematyczny wzrost poczucia bezpieczeństwa w tej dziedzinie. Warto przy tym zauważyć, że w ciągu ostatniego miesiąca zmalał (z 19% do 12%) odsetek badanych, którzy *bardzo poważnie liczą się z możliwością utraty pracy*, wzrosła zaś (z 22% do 28%) liczba osób wyrażających swoje obawy z wahaniem (*raczej się z tym liczę*).

Z odpowiedzi osób aktywnych zawodowo wynika, że we wrześniu ponad połowa zatrudnionych (55%) nie obawiała się utraty pracy, natomiast dwie piąte (40%) liczyło się z taką ewentualnością.

Tabela 7

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	V (N=501)		VI (N=486)		VII (N=482)		VIII (N=465)		IX (N=567)	
	w procentach									
Bardzo poważnie się z tym liczę	18	47	20	48	21	43	19	41	12	40
Raczej tak	29		28		22		22		28	
Raczej nie	25	48	23	47	26	53	28	53	30	55
Nie, to mało prawdopodobne	23		24		27		25		25	
Trudno powiedzieć	5	5	5	5	4	4	6	6	4	4

Poczucie zagrożenia utratą pracy najczęściej odnotowujemy wśród robotników i ludzi niezadowolonych z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych - ponad połowa z nich uważa, że może stracić pracę. Największe poczucie pewności pracy mają natomiast rolnicy oraz ludzie o najwyższej pozycji społeczno-zawodowej i materialnej (najlepiej wykształceni i sytuowani, zadowoleni z własnych warunków materialnych, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji).

Od wielu miesięcy stabilne pozostają opinie o ogólnych warunkach życia respondentów i ich rodzin. W połowie września ponad jedna czwarta badanych (28%) uważała, że żyje im się źle, a jedna piąta (21%) wyrażała zadowolenie. Pozostali (51%) określali swoją sytuację życiową jako przeciętną.

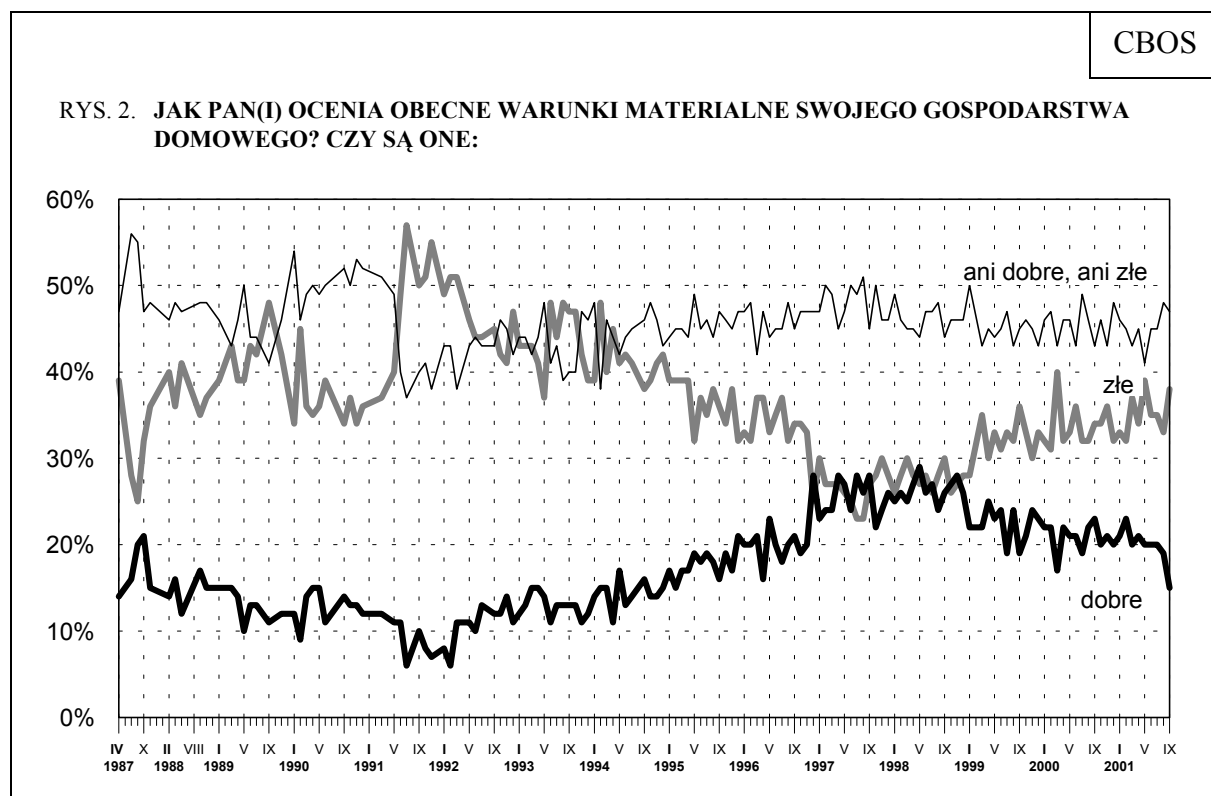
Tabela 8

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– dobrze	23	18	21	21	22	23	22	22	21	20	20	21	21
– ani dobrze, ani źle	50	53	49	51	52	52	49	48	51	53	53	52	51
– źle	26	29	29	28	25	25	29	30	27	26	27	27	28
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

W porównaniu z sierpniem pogorszyły się natomiast opinie o warunkach materialnych gospodarstw domowych respondentów (4-punktowy spadek odsetka ocen pozytywnych oraz 5-punktowy wzrost negatywnych). Na tydzień przed wyborami niemal dwie piąte badanych (38%) określało kondycję swoich gospodarstw domowych jako złą, niemal połowa (47%) - jako przeciętną, tylko 15% oceniało ją pozytywnie. Od sześciu lat nie notowaliśmy tak małej liczby osób zadowolonych ze swoich warunków materialnych.

Tabela 9

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– dobre	23	20	21	20	21	23	20	21	20	20	20	19	15
– ani dobre, ani złe	43	46	43	48	46	45	43	45	41	45	45	48	47
– złe	34	34	36	32	33	32	37	34	39	35	35	33	38

Oceny warunków materialnych gospodarstw domowych respondentów oraz ogólniej pojmowanych warunków życiowych ich rodzin są silnie powiązane z położeniem społeczno-ekonomicznym oraz sytuacją życiową. Im wyższe miesięczne dochody na osobę w rodzinie osiągają badani oraz im lepiej są wykształceni, tym lepiej oceniają kondycję swojej rodziny. Do najbardziej zadowolonych należą przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, respondenci z wyższym wykształceniem, osoby najlepiej sytuowane. Natomiast im gorsze jest położenie ankietowanych, tym większy wśród nich odsetek niezadowolonych. Szczególnie wysoki jest on wśród osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej - najgorzej sytuowanych, bezrobotnych, rencistów, a także rolników. Poziom satysfakcji z warunków

życiowych i kondycji własnych gospodarstw domowych zależy także od miejsca zamieszkania - częściej zadowoleni są mieszkańcy wielkich i dużych miast niż wsi i miasteczek. Odnotowujemy także wyraźne różnice między pokoleniami - swoje warunki życiowe znacznie lepiej oceniają ludzie młodzi niż osoby w średnim czy starszym wieku.

PRZEWIDYWANIA

Na tydzień przed wyborami prognozy Polaków okazały się nieco lepsze niż w sierpniu. W wypowiedziach badanych dominowała jednak opinia, że zarówno w sferze życia publicznego, jak i w sytuacji respondentów (ich miejsc pracy oraz warunków życiowych rodzin) najbliższy rok nie przyniesie zmian.

W połowie września mniej pesymistyczne niż w sierpniu były prognozy rozwoju sytuacji w kraju. Od sierpnia zmalał (o 9 punktów) odsetek osób przewidujących, że sytuacja w kraju się pogorszy. Nadal jednak pesymistów w tym względzie było znacznie więcej niż optymistów (odpowiednio: 29% i 11%).

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
Poprawi się	15	15	12	11	14	11	10	10	10	9	9	9	11
Nie zmieni się	49	47	51	44	44	45	47	47	47	48	45	46	51
Pogorszy się	28	29	31	36	34	37	37	37	35	35	37	38	29
Trudno powiedzieć	8	9	7	9	7	7	6	6	8	8	9	7	9

W połowie września we wszystkich grupach społeczno-demograficznych badani spodziewający się zmian na gorsze przeważali liczebnie nad tymi, którzy oczekiwali poprawy. Prawdliwość ta dotyczy także grup różniących się pod względem deklarowanych poglądów politycznych. Zwraca natomiast uwagę fakt, że na tydzień przed wyborami najbardziej pesymistyczne były przewidywania osób identyfikujących się z prawicą, podczas gdy do tej pory największymi pesymistami byli badani utożsamiający się z lewicą.

Tabela 11

Poglądy polityczne	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*											
	poprawa				bez zmian				pogorszenie			
	VI	VII	VIII	IX	VI	VII	VIII	IX	VI	VII	VIII	IX
	w procentach											
Lewica	12	10	12	16	47	43	44	52	37	40	41	26
Centrum	8	6	7	9	53	52	49	54	34	34	39	30
Prawica	8	14	11	10	56	43	51	48	29	36	32	36
Nieokreślone	5	7	5	9	36	42	42	48	43	39	38	27
* W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.												

Liczebna przewaga pesymistów nad optymistami była szczególnie widoczna wśród badanych, którzy w ogóle nie zamierzali brać udziału w wyborach lub byli niepewni, czy to uczynią, a także wśród niezdecydowanych na kogo głosować. Wyraźnie zaznaczyła się ona również wśród potencjalnych wyborców PiS (najczęściej przewidujących pogorszenie się sytuacji w kraju) i sympatyków Samoobrony oraz - w mniejszym stopniu - w elektoratach PO i PSL. Na tydzień przed wyborami zdecydowanie najbardziej optymistyczne okazały się natomiast przewidywania zwolenników SLD-UP, wśród których odsetki optymistów i pesymistów były zbliżone (odpowiednio: 18% i 22%).

Tabela 12

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju			
	poprawa	bez zmian	pogorszenie	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD-UP	18	54	22	6
PSL	12	58	23	7
Platforma Obywatelska	10	60	27	3
Prawo i Sprawiedliwość	12	38	39	11
Samoobrona*	14	46	33	7
Niezdecydowani na kogo głosować	6	51	30	13
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	7	48	35	10
W tabeli nie uwzględniono potencjalnych wyborców AWSP, UW i LPR z powodu zbyt małej ich liczby.				
* Zwolennicy Samoobrony liczą 41 osób.				

W sondażu zapytaliśmy ankietowanych, na które z ugrupowań lub koalicji wyborczych będą głosować 23 września.

Od sierpnia prawie nie zmieniły się prognozy dotyczące sytuacji politycznej w kraju. Przed wrześniowymi wyborami ponad połowa badanych (wzrost o 4 punkty) wyrażała przekonanie, że nic się nie zmieni, a odsetki pesymistów i optymistów były niemal takie same.

Tabela 13

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	III	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– poprawi się	17	17	16	15	17	13	15	14	13	16	18	17	16
– nie zmieni się	52	55	53	51	54	53	50	54	53	53	50	49	53
– pogorszy się	16	15	18	19	16	20	22	19	19	18	19	19	17
Trudno powiedzieć	15	13	13	15	13	14	13	14	15	13	13	15	14

Nieco mniej pesymizmu niż w sierpniu odnotowaliśmy w prognozach dotyczących sytuacji gospodarczej. Na tydzień przed wyborami połowa ankietowanych nie spodziewała się żadnych zmian w tej dziedzinie, co siódmy miał jednak nadzieję na poprawę, a prawie jedna czwarta (spadek o 4 punkty) przewidywała pogorszenie stanu gospodarki.

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– poprawi się	14	15	14	12	15	12	13	13	10	12	14	12	14
– nie zmieni się	50	53	51	48	50	50	50	52	51	52	52	51	51
– pogorszy się	24	22	26	29	26	28	29	26	29	27	24	27	23
Trudno powiedzieć	12	10	9	11	8	10	8	9	9	9	10	10	12

Mniej pesymistyczne niż w sierpniu okazały się także przewidywania odnoszące się do kondycji zakładów pracy respondentów. Zmalała (z 23% do 18%) liczba osób aktywnych zawodowo, które spodziewają się pogorszenia sytuacji w swoim miejscu pracy, ponad połowa była jednak zdania, że nic się nie zmieni, a jedna ósma wyrażała nadzieję na poprawę. Opinie

te były zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, do którego należy zakład pracy respondenta. Tak jak dotychczas największymi pesymistami okazali się rolnicy indywidualni, najgorzej oceniający sytuację swoich miejsc pracy.

Tabela 15

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	536	528	526	533	491	521	509	500	501	482	480	460	567
– poprawi się	18	16	16	14	16	15	18	14	13	13	13	13	13
– pozostanie bez zmian	48	50	50	54	52	52	48	52	51	53	55	55	56
– pogorszy się	22	23	23	22	21	24	26	24	26	23	24	23	18
Trudno powiedzieć	11	10	11	10	11	9	8	10	10	11	8	9	13
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– poprawi się	21	17	12	10	15	10	14	17	9	9	13	11	11
– pozostanie bez zmian	49	50	53	52	50	57	51	50	63	57	53	57	62
– pogorszy się	22	21	28	26	25	25	27	24	22	23	26	22	16
Trudno powiedzieć	8	12	8	12	9	8	8	10	7	11	8	9	10
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– poprawi się	13	17	24	14	21	21	24	11	11	14	21	19	12
– pozostanie bez zmian	61	60	47	61	56	42	37	54	36	49	45	52	59
– pogorszy się	16	18	18	16	15	29	32	28	33	26	27	24	11
Trudno powiedzieć	10	6	11	10	9	9	7	8	20	11	7	5	18
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– poprawi się	22	20	22	22	18	19	24	16	22	20	10	17	16
– pozostanie bez zmian	46	54	54	57	56	53	50	54	51	51	61	54	57
– pogorszy się	20	20	13	13	14	19	19	21	21	18	22	21	16
Trudno powiedzieć	12	7	11	9	12	9	8	8	6	11	7	9	11
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– poprawi się	3	7	4	6	7	7	5	9	3	6	3	2	5
– pozostanie bez zmian	39	31	40	46	44	55	54	49	52	55	64	57	36
– pogorszy się	45	50	44	41	37	33	34	37	37	32	26	29	38
Trudno powiedzieć	13	13	12	7	12	5	7	5	8	8	6	13	21

W stosunku do sierpnia nieznacznie wzrósł optymizm w przewidywaniach dotyczących ogólnych warunków życia respondentów i ich rodzin w ciągu najbliższego roku. Zwiększyła się (o 4 punkty) liczba osób, które spodziewają się poprawy, natomiast w zasadzie nie zmieniły się odsetki badanych obawiających się pogorszenia lub sądzących, że nic się nie zmieni.

Tabela 16

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2000				2001								
	w procentach												
– lepiej	13	16	15	14	16	14	12	13	12	14	11	11	15
– tak samo	57	46	50	51	51	54	53	53	54	54	57	55	54
– gorzej	21	24	25	25	23	25	26	24	24	24	21	21	20
Trudno powiedzieć	9	14	10	10	10	7	9	10	10	8	11	13	12

★

★

★

Po szczególnie złych nastrojach, odnotowanych w lipcu i sierpniu, wrzesień przyniósł pewne oznaki poprawy w tej dziedzinie. Na tydzień przed wyborami parlamentarnymi ankietowani nieco lepiej niż w sierpniu oceniali rozwój sytuacji w kraju, zmalał też krytycyzm w ocenie sytuacji politycznej. Ponadto poprawiła się ocena kondycji zakładów pracy respondentów.

Utrzymały się jednak bardzo krytyczne opinie na temat sytuacji gospodarczej w Polsce. Na niezmienionym poziomie pozostały też dwa wskaźniki sytuacji respondentów - poczucie zagrożenia utratą pracy oraz ocena ogólnych warunków życiowych rodziny. Pogorszyły się natomiast opinie badanych o warunkach materialnych ich gospodarstw domowych - od sześciu lat nie notowaliśmy tak małej liczby osób deklaruujących zadowolenie z poziomu życia.

Pozytywne zmiany widoczne są w prognozach dotyczących najbliższej przyszłości. W połowie września nieco mniej pesymistyczne niż w sierpniu okazały się przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji w kraju, kondycji gospodarki i zakładów pracy respondentów, nieco bardziej optymistyczne były też prognozy ogólnych warunków życia ich rodzin. Nie zmieniły się natomiast przewidywania dotyczące sytuacji politycznej w najbliższym roku. Warto podkreślić, że mimo spodziewanych zmian na scenie politycznej w związku z wyborami, na tydzień przed tym wydarzeniem dominowała opinia, iż zarówno w sferze życia publicznego, jak i w sytuacji respondentów (ich miejsc pracy oraz warunków życiowych rodzin) w ciągu najbliższego roku nic się nie zmieni.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

	(%)			
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	73	11	1224
Płeć				
Mężczyźni	17	75	8	584
Kobiety	16	70	13	640
Wiek				
18-24 lat	26	65	9	189
25-34	14	75	11	221
35-44	16	76	8	225
45-54	10	80	10	246
55-64	14	75	11	150
65 lat i więcej	21	63	16	193
Miejsce zamieszkania				
Wies	17	73	11	442
Miasto do 20 tys.	16	74	10	154
20-100 tys.	15	73	12	240
101-500 tys.	16	73	11	249
501 tys. i więcej mieszk.	20	71	8	140
Wykształcenie				
Podstawowe	18	65	17	326
Zasadnicze zawodowe	11	79	9	382
Średnie	20	74	7	407
Wyższe	19	68	12	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	18	68	14	74
Prac. umysł. niż. szczebla	13	81	5	97
Pracownicy fiz.- umysł.	15	73	11	103
Robotnicy wykwalifikowani	13	77	10	122
Robotnicy niewykwalifik.	20	67	13	42
Rolnicy	8	83	8	71
Pracujący na własny rach.	12	84	3	39
Bierni zawodowo				
Rencisci	17	68	14	148
Emeryci	18	69	14	217
Uczniowie i studenci	32	58	11	92
Bezrobotni	16	77	7	157
Gospodynie domowe i inni	14	74	12	61
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	12	77	11	184
spółce właścicieli	16	76	8	90
prywatnych i państwa	17	74	9	212
sekt. pryw. poza rolnict.	9	82	10	86
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	13	80	7	159
276-399	18	71	11	116
400-549	12	78	10	239
550-799	22	71	7	157
Powyżej 799 zł	23	69	8	214
Ocena własnych war. mater.				
Złe	13	78	9	466
Średnie	17	72	11	577
Dobre	25	60	15	182
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	12	69	19	68
Raz w tygodniu	17	71	12	632
1-2 razy w miesiącu	16	76	8	180
Kilka razy w roku	13	80	7	223
W ogóle nie uczestniczy	28	64	7	120
Poglądy polityczne				
Lewica	15	80	5	372
Centrum	17	72	11	337
Prawica	24	65	11	247
Trudno powiedzieć	12	70	18	268

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	32	52	10	1223
Płeć					
Mężczyźni	7	31	57	5	584
Kobiety	4	34	48	14	640
Wiek					
18-24 lat	6	47	38	8	189
25-34	6	36	49	10	221
35-44	7	32	56	5	225
45-54	3	26	66	5	246
55-64	5	29	56	10	150
65 lat i więcej	7	25	46	23	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	6	27	53	14	443
Miasto do 20 tys.	5	37	52	5	153
20-100 tys.	7	33	53	8	239
101-500 tys.	4	39	50	6	249
501 tys. i więcej mieszk.	5	33	54	9	140
Wykształcenie					
Podstawowe	5	28	48	19	326
Zasadnicze zawodowe	7	31	55	7	381
Średnie	4	35	53	8	407
Wyższe	7	38	54	1	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	9	38	54	0	74
Prac. umysł. niż. szczebla	5	35	54	6	97
Pracownicy fiz. - umysł.	6	36	48	9	103
Robotnicy wykwalifikowani	2	39	52	7	122
Robotnicy niewykwalifik.	7	24	57	12	41
Rolnicy	5	21	62	12	71
Pracujący na własny rach.	0	45	54	1	39
Bierni zawodowo					
Renciści	6	23	55	16	148
Emeryci	7	25	51	16	218
Uczniowie i studenci	4	49	44	2	92
Bezrobotni	4	36	51	9	157
Gospodynie domowe i inni	8	23	57	11	61
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	5	31	58	6	184
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	33	53	6	90
sekt. pryw. poza rolnict.	3	43	47	6	211
prywatnym gosp. rolnym	4	23	60	13	86
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	24	60	11	160
276-399	9	49	35	7	116
400-549	9	33	55	8	239
550-799	5	29	54	12	156
Powyżej 799 zł	9	32	52	7	214
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	28	58	11	467
Średnie	5	34	50	11	575
Dobre	12	37	46	5	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	30	44	22	68
Raz w tygodniu	5	32	55	9	632
1-2 razy w miesiącu	6	34	52	9	180
Kilka razy w roku	6	33	54	6	222
W ogóle nie uczestniczy	8	35	41	15	120
Poglądy polityczne					
Lewica	7	29	61	3	372
Centrum	4	37	52	8	337
Prawica	7	35	51	7	247
Trudno powiedzieć	5	29	43	23	268

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	22	70	4	1225
Płeć					
Mężczyźni	4	21	72	2	585
Kobiety	5	22	67	6	640
Wiek					
18-24 lat	7	34	55	4	189
25-34	4	27	65	4	221
35-44	5	18	75	3	225
45-54	4	13	82	1	246
55-64	2	22	71	5	150
65 lat i więcej	5	19	67	8	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	20	71	6	443
Miasto do 20 tys.	6	19	72	3	154
20-100 tys.	6	22	70	3	240
101-500 tys.	4	24	69	2	249
501 tys. i więcej mieszk.	7	24	65	4	140
Wykształcenie					
Podstawowe	6	19	67	9	327
Zasadnicze zawodowe	4	21	72	3	382
Średnie	4	23	71	3	407
Wyższe	7	24	69	0	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	19	73	0	74
Prac. umysł. niż. szczebla	5	28	67	0	97
Pracownicy fiz. - umysł.	4	23	68	5	103
Robotnicy wykwalifikowani	4	16	77	2	122
Robotnicy niewykwalifik.	17	20	59	3	42
Rolnicy	0	13	79	8	71
Pracujący na własny rach.	0	11	89	0	39
Bierni zawodowo					
Renciści	4	16	73	7	148
Emeryci	4	21	68	7	218
Uczniowie i studenci	6	42	50	2	92
Bezrobotni	5	25	67	3	157
Gospodynie domowe i inni	2	17	78	4	61
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	19	74	1	184
społce właścicieli	7	20	70	3	90
prywatnych i państwa	5	22	71	2	212
sekt. prywat. poza rolnict.	0	11	81	8	86
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	1	18	76	5	160
276-399	9	28	59	4	116
400-549	4	17	75	4	239
550-799	5	21	71	3	157
Powyżej 799 zł	8	28	62	3	214
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	16	77	5	467
Średnie	4	25	68	4	577
Dobre	15	25	58	2	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	1	31	58	11	68
Raz w tygodniu	4	23	70	3	633
1-2 razy w miesiącu	4	19	72	4	180
Kilka razy w roku	6	18	72	3	223
W ogóle nie uczestniczy	6	20	68	6	120
Poglądy polityczne					
Lewica	4	18	78	1	372
Centrum	4	22	71	3	337
Prawica	6	28	63	3	247
Trudno powiedzieć	4	21	64	11	269

Tabela 4. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?
Czy jest ona:

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	35	31	3	571
Płeć					
Mężczyźni	35	34	29	1	307
Kobiety	27	37	32	5	264
Wiek					
18-24 lat	41	24	19	16	55
25-34	38	33	29	1	160
35-44	32	35	31	2	159
45-54	23	46	29	3	157
55-64	22	19	57	2	32
65 lat i więcej	20	23	57	0	7
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	29	45	4	202
Miasto do 20 tys.	34	34	29	3	56
20-100 tys.	34	46	20	0	103
101-500 tys.	39	38	21	3	138
501 tys. i więcej mieszk.	36	34	27	4	72
Wykształcenie					
Podstawowe	10	35	50	6	72
Zasadnicze zawodowe	33	38	29	1	199
Średnie	32	34	28	5	217
Wyższe	43	33	24	0	83
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	42	30	28	0	74
Prac. umysł. niż. szczebla	38	32	27	3	97
Pracownicy fiz. - umysł.	42	32	24	2	102
Robotnicy wykwalifikowani	36	43	18	2	122
Robotnicy niewykwalifik.	21	49	25	5	41
Rolnicy	4	17	73	6	69
Pracujący na własny rach.	26	60	14	0	39
Bierni zawodowo					
Renciści	14	34	53	0	10
Emeryci	9	17	74	0	9
Uczniowie i studenci	0	0	0	100	1
Bezrobotni	0	0	0	100	2
Gospodynie domowe i inni	0	30	70	0	3
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	35	35	29	2	183
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	28	42	29	1	90
sekt. pryw. poza rolnict.	41	40	16	3	210
prywatnym gosp. rolnym	5	15	74	6	77
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	17	34	42	8	52
276-399	29	47	23	0	53
400-549	34	37	28	0	119
550-799	35	34	30	1	56
Powyżej 799 zł	41	34	23	2	127
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	32	47	4	180
Średnie	30	41	26	2	282
Dobre	57	24	15	4	108
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	16	34	50	0	18
Raz w tygodniu	31	34	31	4	284
1-2 razy w miesiącu	36	28	34	2	98
Kilka razy w roku	33	38	28	1	122
W ogóle nie uczestniczy	25	48	18	9	49
Poglądy polityczne					
Lewica	31	34	33	3	187
Centrum	32	35	29	4	173
Prawica	33	41	26	0	119
Trudno powiedzieć	28	32	35	6	92

Tabela 5. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy
(np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu,
gospodarstwa itp.)?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	55	4	567
Płeć				
Mężczyźni	42	55	3	307
Kobiety	38	56	6	260
Wiek				
18-24 lat	44	51	5	54
25-34	42	53	5	160
35-44	43	55	2	156
45-54	38	57	6	157
55-64	38	60	2	32
65 lat i więcej	0	92	8	9
Miejsce zamieszkania				
Wies	38	58	4	200
Miasto do 20 tys.	41	56	3	55
20-100 tys.	46	50	4	105
101-500 tys.	37	59	4	135
501 tys. i więcej mieszk.	45	48	7	72
Wykształcenie				
Podstawowe	34	61	5	74
Zasadnicze zawodowe	46	48	6	196
Średnie	41	56	3	215
Wyższe	31	66	3	83
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	65	2	74
Prac.umysł.hiz.szczebła	37	59	3	97
Pracownicy fiz.-umysł.	44	52	4	102
Robotnicy wykwalifikowani	53	44	3	122
Robotnicy niewykwalifik.	58	40	3	42
Rolnicy	28	63	9	67
Pracujący na własny rach.	28	70	2	39
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	37	59	4	183
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	54	42	4	89
sekt. pryw. poza rolnict.	44	53	3	211
prywatnym gosp. rolnym	26	66	9	75
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	58	40	3	50
276-399	49	47	5	51
400-549	42	54	4	118
550-799	55	43	2	56
Powyżej 799 zł	36	61	3	127
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	44	2	178
Średnie	36	59	6	281
Dobre	31	64	5	108
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	26	54	19	18
Raz w tygodniu	38	57	5	284
1-2 razy w miesiącu	44	55	1	96
Kilka razy w roku	42	54	5	120
W ogóle nie uczestniczy	47	50	3	49
Poglądy polityczne				
Lewica	43	53	4	186
Centrum	39	57	4	170
Prawica	41	56	3	119
Trudno powiedzieć	36	57	7	91

Tabela 6. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

	(%)			
	złe	ani dobre, ani złe	dobrze	Liczba osób
Ogółem	38	47	15	1225
Płeć				
Mężczyźni	36	46	18	585
Kobiety	40	48	12	640
Wiek				
18-24 lat	28	52	20	189
25-34	30	50	19	221
35-44	41	43	16	225
45-54	47	39	13	246
55-64	44	49	7	150
65 lat i więcej	37	52	11	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	47	9	443
Miasto do 20 tys.	37	51	12	154
20-100 tys.	34	50	17	240
101-500 tys.	30	49	21	249
501 tys. i więcej mieszk.	40	36	24	140
Wykształcenie				
Podstawowe	44	49	7	327
Zasadnicze zawodowe	47	46	7	382
Średnie	31	48	21	407
Wyższe	16	40	44	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	19	37	44	74
Prac. umysł. niż. szczebla	19	53	28	97
Pracownicy fiz.-umysł.	34	49	17	163
Robotnicy wykwalifikowani	37	54	9	122
Robotnicy niewykwalifik.	41	48	11	42
Rolnicy	48	43	9	71
Pracujący na własny rach.	19	63	18	39
Bierni zawodowo				
Rencisci	51	44	5	148
Emeryci	34	52	14	218
Uczniowie i studenci	26	49	25	92
Bezrobotni	61	34	5	157
Gospodynie domowe i inni	39	50	11	61
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	29	51	20	184
społce właścicieli	21	56	23	90
prywatnych i państwa	33	46	21	212
sekt. pryw. poza rolnict.	45	47	9	86
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	69	29	1	160
276-399	57	53	9	116
400-549	39	53	8	239
550-799	38	52	10	157
Powżej 799 zł	12	51	37	214
Ocena własnych war. mater.				
Złe	100	0	0	467
Średnie	0	100	0	577
Dobre	0	0	100	182
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	32	61	7	68
Raz w tygodniu	35	49	15	633
1-2 razy w miesiącu	44	44	12	180
Kilka razy w roku	38	47	15	223
W ogóle nie uczestniczy	47	31	22	120
Poglądy polityczne				
Lewica	39	47	14	372
Centrum	38	48	14	337
Prawica	30	46	24	247
Trudno powiedzieć	44	47	9	269

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	51	29	9	1225
Płeć					
Mężczyźni	12	53	28	7	585
Kobiety	10	49	30	10	640
Wiek					
18-24 lat	12	60	24	3	189
25-34	6	55	33	7	221
35-44	9	52	31	7	225
45-54	11	51	32	6	246
55-64	8	51	30	11	150
65 lat i więcej	20	36	24	20	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	8	51	30	11	443
Miasto do 20 tys.	13	59	20	8	154
20-100 tys.	13	49	29	9	240
101-500 tys.	13	53	29	5	249
501 tys. i więcej mieszk.	13	39	39	9	140
Wykształcenie					
Podstawowe	16	40	28	16	327
Zasadnicze zawodowe	9	55	29	7	382
Średnie	9	56	29	6	407
Wyższe	10	50	35	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	7	61	29	3	74
Prac. umysł. niż. szczebla	6	47	38	9	97
Pracownicy fiz. - umysł.	11	63	25	2	103
Robotnicy wykwalifikowani	6	60	28	5	122
Robotnicy niewykwalifik.	12	47	33	8	42
Rolnicy	10	52	30	8	71
Pracujący na własny rach.	14	53	29	5	39
Bierni zawodowo					
Renciści	13	42	33	12	148
Emeryci	18	42	24	16	218
Uczniowie i studenci	14	60	21	5	92
Bezrobotni	9	52	31	8	157
Gospodynie domowe i inni	6	40	41	13	61
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	10	53	33	4	184
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	4	62	24	10	90
sekt. prywat. poza rolnict.	9	58	30	3	212
prywatnym gosp. rolnym	9	52	28	11	86
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	47	36	9	160
276-399	12	54	26	9	116
400-549	11	52	30	7	239
550-799	14	48	27	10	157
Powyżej 799 zł	14	48	29	9	214
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	42	38	9	467
Średnie	10	56	25	9	577
Dobre	17	57	21	5	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	15	40	29	16	68
Raz w tygodniu	10	53	27	10	633
1-2 razy w miesiącu	6	51	35	8	180
Kilka razy w roku	13	47	33	7	223
W ogóle nie uczestniczy	20	50	26	5	120
Poglądy polityczne					
Lewica	16	52	26	6	372
Centrum	9	54	30	7	337
Prawica	10	48	36	7	247
Trudno powiedzieć	9	48	27	16	269

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku **sytuacja polityczna** w Polsce:
(%)

	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	53	17	15	1222
Płeć					
Meżczyźni	18	56	15	11	585
Kobiety	15	50	18	18	638
Wiek					
18-24 lat	23	52	15	10	189
25-34	12	63	13	12	221
35-44	17	56	19	9	224
45-54	16	55	18	11	246
55-64	15	49	18	18	149
65 lat i więcej	16	37	16	30	194
Miejsce zamieszkania					
Wies	11	50	19	19	443
Miasto do 20 tys.	21	55	9	15	153
20-100 tys.	17	52	17	14	240
101-500 tys.	20	60	10	10	247
501 tys.i więcej mieszk.	19	45	27	10	140
Wykształcenie					
Podstawowe	16	42	17	26	327
Zasadnicze zawodowe	12	58	19	11	379
Średnie	19	55	15	12	407
Wysze	24	59	13	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	66	4	2	74
Prac. umysł. niż. szczebla	11	57	19	13	97
Pracownicy fiz. - umysł.	17	57	16	10	103
Robotnicy wykwalifikowani	19	52	22	7	122
Robotnicy niewykwalifik.	18	60	5	17	42
Rolnicy	8	53	24	15	71
Pracujący na własny rach.	25	49	18	9	39
Bierni zawodowo					
Renciści	12	49	18	20	148
Emeryci	18	43	15	25	217
Uczniowie i studenci	31	48	17	4	92
Bezrobotni	9	64	12	14	157
Gospodynie domowe i inni	4	46	29	21	59
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	16	58	16	10	184
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	17	61	17	5	90
sekt. pryw. poza rolnict.	21	53	15	10	212
prywatnym gosp. rolnym	6	48	28	18	86
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	10	56	16	18	160
276-399	18	58	15	9	116
400-549	19	49	18	14	237
550-799	18	54	11	17	156
Powyżej 799 zł	21	53	12	14	213
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	48	20	17	465
Średnie	14	57	15	13	575
Dobre	24	51	13	12	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	14	40	21	25	68
Raz w tygodniu	14	57	15	14	631
1-2 razy w miesiącu	12	50	20	17	180
Kilka razy w roku	23	50	17	10	221
W ogóle nie uczestniczy	22	47	14	16	120
Poglądy polityczne					
Lewica	27	50	15	8	371
Centrum	14	59	16	11	337
Prawica	12	58	19	11	247
Trudno powiedzieć	8	44	17	30	267